

สมาคมงานกิจสงเคราะห์สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์รัฐวิสาหกิจไทย (สสอ.)

199/8 หมู่ 2 ถนนนครอินทร์ ตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130 โทร. 0-2496-1130 ,

เบอร์มือถือ 08-1917-1894 E-mail: state2554@gmail.com www.csc.or.th

ที่ สสอ. 52/2563

5 พฤษภาคม 2563

เรื่อง เผยแพร่บทความ

เรียน ประธานสหกรณ์ออมทรัพย์การยางแห่งประเทศไทย

สิ่งที่ส่งมาด้วย บทความ “สหกรณ์กับการงานกิจสงเคราะห์”

ตามที่สมาคมงานกิจสงเคราะห์สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ 7 กลุ่มวิชาชีพ ได้เรียนเชิญท่าน
ประเมศวร์ อินทรชุมนุม อธิบดีอัยการสำนักงานคดีอาญาธนบุรี และประธานกรรมการสันนิบาตสหกรณ์
แห่งประเทศไทย บรรยายและให้แนวคิดเกี่ยวกับเรื่อง “สหกรณ์กับการงานกิจสงเคราะห์” หลังจาก
บรรยายท่านประเมศวร์ ได้เขียนบทความในเรื่องดังกล่าวให้ทุกสมาคมฯ ไว้เผยแพร่

สมาคมงานกิจสงเคราะห์สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์รัฐวิสาหกิจไทย ได้พิจารณาบทความ
แล้วเห็นว่าเป็นบทความที่มีประโยชน์กับสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เป็น
ศูนย์ประสานงานของสมาคมฯ น่าจะใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการงานกิจสงเคราะห์ของศูนย์
ประสานงานต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดทราบ และกรุณาเผยแพร่ด้วยจักเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายสมเกียรติ อมตะธงไชย)

นายกสมาคมงานกิจสงเคราะห์

สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์รัฐวิสาหกิจไทย

สหกรณ์กับการฌาปนกิจสงเคราะห์

ปรเมศวร์ อินทรชุมนุม

“สหกรณ์” หมายความว่า คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกสหกรณ์ผู้มีสัญชาติไทย โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ และต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิก โดยวิธีช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์ และเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ให้สหกรณ์มีอำนาจกระทำการ ดังต่อไปนี้ได้ (๑) (๒) ให้สวัสดิการหรือการสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิกและครอบครัว (๓)

สวัสดิการหรือการสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิกและครอบครัว นี้สหกรณ์อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่นการสงเคราะห์ช่วยเหลือเป็นทุนการศึกษาบุตรสมาชิกหรือสมาชิก การสงเคราะห์ช่วยเหลือการจัดงานศพ การรักษาพยาบาล ของสมาชิกหรือครอบครัวของสมาชิก การสงเคราะห์ช่วยเหลือสมาชิกและครอบครัวเมื่อประสบภัยพิบัติใด ๆ ทั้งนี้ตามบริบทของแต่ละสหกรณ์ โดยวิธีช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสหกรณ์

ส่วน “การฌาปนกิจสงเคราะห์” หมายความว่า กิจการที่บุคคลหลายคนตกลงเข้าร่วมกันเพื่อทำการสงเคราะห์ ซึ่งกันและกันในการจัดการศพ หรือจัดการศพและสงเคราะห์ครอบครัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ตกลงเข้ากันนั้น ซึ่งถึงแก่ความตาย และมีได้ประสงค์จะหากำไรหรือรายได้เพื่อแบ่งปันกัน

กรณีจึงเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ของการสหกรณ์และการฌาปนกิจสงเคราะห์ต่างมุ่งเพื่อการสงเคราะห์บุคคลที่เป็นสมาชิกและครอบครัวเฉพาะอันเกิดมาจากการตายของสมาชิกนั่นเองซึ่งสอดคล้องกับความในมาตรา ๔๖ (๒) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.

๒๕๔๒ แต่ลักษณะของเงินสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัติการฌาปนกิจสงเคราะห์ พ.ศ. ๒๕๔๕ และประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง วิธีการจ่ายเงินค่าจัดการศพหรือค่าจัดการศพและสงเคราะห์ครอบครัว การใช้จ่าย และการเก็บรักษาเงินของสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ นั้นกำหนดไว้ ๒ รูปแบบ กล่าวคือ แบบแรกคือ เงินในการจัดการศพ และแบบที่สองคือ เงินจัดการศพและสงเคราะห์ครอบครัว ดังนั้น “เงินจัดการศพ” จึงเป็นเงินที่ใช้สำหรับจัดการศพสมาชิกเท่านั้น ส่วน “เงินสงเคราะห์ครอบครัว” เป็นเงินอีกส่วนหนึ่งที่สมาชิกจะต้องระบุไว้ในใบสมัครให้เป็นผู้รับเงินสงเคราะห์และหรือเป็นผู้จัดการศพ ซึ่งต้องเป็นบุคคล ดังต่อไปนี้ (๑) สามี ภริยา บุตร บิดา มารดา (๒) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน (๓) พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน (๔) ปู่ ย่า ตา ยาย (๕) หลง ป้า น้า อา (๖) ผู้อุปการะเลี้ยงดูหรือผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดู แต่อย่างไรก็ตามเงินเหล่านี้มิใช่ทรัพย์สินมรดกของสมาชิกผู้ตาย เนื่องจากเป็นทรัพย์สินที่เกิดหลังจากที่สมาชิกถึงแก่ความตาย ดังนั้นสหกรณ์ไม่อาจให้สมาชิกรับเอาเงินที่จะได้จากการฌาปนกิจสงเคราะห์มาค้าประกันการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์

การที่คนสหกรณ์หรือสหกรณ์หลายแห่งนำเอาแนวคิดที่ว่า กิจการการฌาปนกิจสงเคราะห์เป็นการสงเคราะห์ร่วมกันในการ “จัดการศพหรือจัดการงานศพและสงเคราะห์ครอบครัวของสมาชิก” ซึ่งถึงแก่ความตายอันเป็นหลักการในช่วยเหลือตนเองและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามความมุ่งหมายของการจัดตั้งสหกรณ์ตามความในมาตรา ๔๖(๒) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ แต่ด้วยข้อกฎหมายว่าการดำเนินการสงเคราะห์การจัดการงานศพของสมาชิกต้องดำเนินการโดย “สมาคมฌาปนกิจ” ซึ่งต้องจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติการฌาปนกิจสงเคราะห์ พ.ศ. ๒๕๔๕ กรรมการสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์หลายแห่งจึงพากันก่อตั้งสมาคมฌาปนกิจขึ้นเพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ด้วยความไม่เข้าใจของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ที่มีเจตนาดีที่จะป้องกันไม่ให้สหกรณ์เสียหาย และเพื่อให้ครอบครัวของสมาชิกผู้กู้และสมาชิกผู้ค้าประกันต้องเดือดร้อนหากสมาชิกผู้กู้ถึงแก่ความตาย สหกรณ์จึงให้สมาชิกผู้กู้สมัครเป็นสมาชิกฌาปนกิจ

สงเคราะห์ และให้ทำหนังสือยินยอมให้สหกรณ์เอาเงินจัดการศพสมาชิกและสงเคราะห์ครอบครัวมาชำระหนี้ก่อน โดยมีได้นำไปจัดการศพสมาชิกและสงเคราะห์ครอบครัว จนถูกมองว่าสหกรณ์นำเอาเงินมาปนกิจสงเคราะห์มาค้ำประกันหนี้สมาชิกผู้กู้ จนสมาชิกสหกรณ์ร้องเรียนว่าถูกบังคับให้เป็นสมาชิกมาปนกิจสงเคราะห์เมื่อจะกู้เงินจากสหกรณ์จนอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์มีหนังสือถึงสหกรณ์จังหวัดกำชับให้ดูแลห้ามสหกรณ์ใดกระทำการดังกล่าว

ในประเด็นแรก การที่สหกรณ์กำหนดในข้อบังคับให้สมาชิกสหกรณ์ทั้งหมดต้องสมัครเป็นสมาชิกมาปนกิจสงเคราะห์ทุกคนเพื่อให้เป็นสวัสดิการตามความในมาตรา ๔๖(๒) หรือ กำหนดเงื่อนไขในการกู้เงินของสมาชิกไว้ในระเบียบเงินกู้ว่า สมาชิกสหกรณ์ที่จะกู้เงินจากสหกรณ์ต้องเป็นสมาชิกสมาคมมาปนกิจสงเคราะห์ด้วยนั้น ย่อมสามารถกระทำได้ เพราะเป็นการกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่เข้าเป็นสมาชิกอย่างหนึ่ง เช่นเดียวกับการกำหนดคุณสมบัติว่าจะจะเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครู ตำรวจ หรือทหาร ต้องมีคุณสมบัติเป็นครู หรือตำรวจ หรือทหารตามลำดับ หรือการกำหนดเงื่อนไขในการกู้เงินของสมาชิกสหกรณ์ เช่นเดียวกับการกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ในการกู้เงินของสถาบันการเงินทั้งหลาย เช่น ผู้กู้ต้องไม่มีหนี้ค้างชำระ ไม่ติดเครดิตบูโร หรือกำหนดให้ผู้กู้ต้องทำประกันชีวิตไว้ด้วย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่การสงเคราะห์การจัดการศพและครอบครัวสมาชิก หากสมาชิกผู้กู้ถึงแก่ความตาย มิใช่เป็นการประกันเงินกู้ดังที่หลายคนเข้าใจแต่อย่างใด

ปัญหาในประเด็นต่อมา สหกรณ์จะนำเงินสงเคราะห์ดังกล่าวมาชำระหนี้ได้หรือไม่ อันนี้หากเราพิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ ที่บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับ บทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น เงิน หรือ สิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปนี้ ไม่อยู่ใน ความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี..... (๔) เงินมาปนกิจสงเคราะห์ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับอันเนื่องมาแต่ความตายของบุคคลอื่นเป็นจำนวนตามที่จำเป็นในการดำเนินการมาปนกิจศพตามฐานะของผู้ตายที่ศาลเห็นสมควร” นั้นย่อมหมายความว่า

เงินสงเคราะห์การจัดการศพและสงเคราะห์ครอบครัวไว้ว่าจะไม่สามารถนำมาชำระหนี้ได้ เพียงแต่ต้องนำไปจัดการศพของสมาชิกสหกรณ์เสียก่อนตามจำนวนตามที่จำเป็นในการ ดำเนินการฅาปนกิจศพตามฐานะของผู้ตาย และเมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์การจ่ายเงิน สงเคราะห์ในการจัดการศพ หรือจัดการศพและสงเคราะห์ครอบครัวของสมาชิกตาม ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง วิธีการจ่าย เงินค่า จัดการศพหรือค่าจัดการศพและสงเคราะห์ครอบครัว การใช้จ่าย และการเก็บรักษาเงินของ สมาคมฅาปนกิจ สงเคราะห์ ข้อ ๓ ซึ่งกำหนดว่า ในกรณีที่สมาชิกสมาคมฅาปนกิจ สงเคราะห์ถึงแก่ความตาย ให้สมาคมฅาปนกิจสงเคราะห์จ่ายค่าจัด การศพ หรือค่าจัดการ ศพและสงเคราะห์ครอบครัวให้แก่บุคคลที่สมาชิกได้ระบุไว้ในใบสมัครให้เป็นผู้รับเงิน สงเคราะห์ และหรือเป็นผู้จัดการศพ ซึ่งต้องเป็นบุคคล ดังต่อไปนี้ (๑) สามี ภรรยา บุตร บิดา มารดา (๒) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน (๓) พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน (๔) ปู่ ย่า ตา ยาย (๕) หลง ป้า น้า อา (๖) ผู้อุปการะเลี้ยงดูหรือผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดู..... ยังคงมีเงินค่าจัดการศพหรือค่าจัดการศพและสงเคราะห์ครอบครัวเหลืออยู่ ให้สมาชิก ฅาปนกิจสงเคราะห์จ่ายเงินส่วนที่เหลืออยู่ให้แก่บุคคลที่สมาชิกได้ระบุไว้ในใบสมัคร แต่ถ้า ไม่มีบุคคลที่สมาชิกระบุไว้ในใบสมัคร ให้สมาคมฅาปนกิจสงเคราะห์จ่ายเงินดังกล่าวให้แก่ บุคคลในวรรคหนึ่งตามลำดับก่อนหลัง โดยผู้อยู่ลำดับก่อนยอมตัดสิทธิผู้อยู่ลำดับหลัง ถ้ามีผู้ อยู่ในลำดับเดียวกันหลายคน ให้สมาคมฅาปนกิจสงเคราะห์แบ่งเงินค่าจัดการศพหรือค่า จัดการศพและสงเคราะห์ครอบครัวที่เหลืออยู่ให้แก่ทุกคนในสัดส่วนที่เท่ากัน หากไม่อาจ แบ่งเงินให้แก่บุคคลใดได้ให้เงินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งเป็นในทำนองเดียวกันกับการ แบ่งปันมรดกของผู้ตายให้แก่ทายาทตามประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์มาตรา ๑๖๒๙

เมื่อสมาชิกผู้ถึงแก่ความตาย คู่สมรสและทายาทจะเป็นผู้รับมรดกของสมาชิกผู้ กู้ทั้งการกู้เงินในระบบสหกรณ์เป็น “การกู้ในการอันจำเป็นในครัวเรือน” ซึ่งหมายถึงหนี้ที่ สามีภรรยาเป็นลูกหนี้ร่วมกันนั้นให้รวมถึงหนี้ที่สามีหรือภริยาก่อให้เกิดขึ้นในระหว่างสมรส เช่น หนี้เกี่ยวกับการจัดการบ้านเรือน และจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว การอุปการะ

เลี้ยงดูตลอดถึงการรักษาพยาบาลบุคคลในครอบครัวและ การศึกษาของบุตรตามสมควรแก่
 อัตรา หนี้ที่เกี่ยวข้อกับสินสมรส หนี้ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการงานซึ่งสามีภริยาทำด้วยกัน
 หรือหนี้ที่สามีหรือภริยาก่อขึ้นเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียว แต่อีกฝ่ายหนึ่งได้ให้สัตยาบัน ซึ่ง
 ถือว่าสามีภริยาเป็นลูกหนี้ร่วมกัน คู่สมรสจึงอาจถูกสหกรณ์ฟ้องร้องเรียกหนี้ที่สมาชิกผู้กู้ที่
 ถึงแก่ความตายค้างชำระสหกรณ์ได้ และอาจบังคับเอาจากเงินสงเคราะห์ที่เหลือจากการ
 ดำเนินการจัดการศพได้ สหกรณ์จึงควรกำหนดจำนวนมาตรฐานของสมาชิกในแต่ละ
 สหกรณ์ตามสมควรแก่ฐานะานุรูปและประเพณีทางศาสนาของสมาชิกว่า การจัดการศพของ
 สมาชิกควรใช้เงินจำนวนเท่าใดที่เหมาะสม ส่วนยังคงมีเงินค่าจัดการศพหรือค่าจัดการศพ
 และสงเคราะห์ครอบครัวเหลืออยู่ให้สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์จ่ายเงินส่วนที่เหลืออยู่ให้แก่
 บุคคลที่สมาชิกได้ระบุไว้ในใบสมัคร ซึ่งโดยปกตินั้นจะเป็นบุคคลในลำดับเช่นเดียวกับ
 ทายาทผู้รับมรดกของสมาชิก หรือ สหกรณ์ในฐานะศูนย์ประสานงานสมาคมฌาปนกิจ
 สงเคราะห์จะกำหนดวิธีการจ่ายเงินสงเคราะห์แก่ครอบครัว โดยกำหนดว่า บุคคลผู้มีสิทธิรับ
 เงินสงเคราะห์แก่ครอบครัว และเงื่อนไขการจ่ายเงินสงเคราะห์ที่เหลือจากการจัดการศพ
 แล้ว ต้องเป็นไปตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนด เมื่อระเบียบของสหกรณ์กำหนดให้ต้องนำ
 เงินสงเคราะห์ดังกล่าวมาหักหนี้ที่สมาชิกผู้กู้มีต่อสหกรณ์ก่อน สหกรณ์จึงมีสิทธิที่จะหัก
 หนี้ดังกล่าวได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้มีสิทธิรับเงินสงเคราะห์ดังกล่าว
 (เทียบเคียงนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๗๑๔/๒๕๔๒)

ดังนั้น การรับเงินส่วนที่เหลือมีลักษณะเหมือนการรับมรดกโดยเทียบเคียงกฎหมาย
 หากสมาชิกสหกรณ์ผู้ตายเป็นลูกหนี้สหกรณ์ ทายาทที่ได้รับเงินส่วนที่เหลือจากการจัดการ
 งานศพของสมาชิกผู้ตายจึงอาจต้องรับผิดชอบหนี้ของสมาชิกผู้ตายในเงินส่วนที่ตนได้รับได้
 เช่นกัน แต่ในทางที่เหมาะสมสหกรณ์ควรจัดให้ทายาทผู้จัดการศพหรือผู้รับเงินสงเคราะห์
 ส่วนที่เหลือทำหนังสือยินยอมไว้ด้วยน่าจะเหมาะสมกว่า และควรอธิบายให้สมาชิกสหกรณ์
 และทายาททราบด้วยว่า การที่ให้สมาชิกสหกรณ์เป็นสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์
 ด้วยก็เพื่อประโยชน์ของสมาชิกสหกรณ์และครอบครัวของสมาชิกทราบด้วย เมื่อสมาชิก

สหกรณ์ถึงแก่กรรม ครอบครัวของสมาชิกจะได้รับการแบ่งเบาภาระการจัดการศพของสมาชิก รวมทั้งลดภาระการเป็นหนี้ของสมาชิกผู้ตายที่อาจตกถึงทายาท และลดปัญหาของผู้ค้าประกันด้วย

โดยสรุปแล้ว โดยมีติชมมองที่ครบถ้วน การนำปณิกกิจสงเคราะห์ในขบวนการสหกรณ์เป็นเรื่องสวัสดิการตามกฎหมายและหลักการสหกรณ์ที่ดี เพียงแต่เราต้องทำความเข้าใจวิธีการและวัตถุประสงค์โดยรวมทั้งหมด อันจะทำให้สมาชิกและครอบครัวมีความยั่งยืนและสหกรณ์มั่นคงมากขึ้น